

УДК 658.152

Гаватюк Л.С.

кандидат економічних наук,

Буковинський державний фінансово-економічний університет

Никифорак С.П.

студент

Буковинського державного фінансово-економічного університету

НАУКОВИЙ ПІДХІД ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

THE SCIENTIFIC APPROACH TO DETERMINE THE FINANCIAL STABILITY OF DOMESTIC ENTERPRISES

АНОТАЦІЯ

У статті подається інформація щодо визначення фінансової стійкості вітчизняних підприємств. Надана оцінка показників фінансової стійкості ПАТ «Чернівецький олійно-жировий комбінат» у 2013–2014 рр. Зроблено висновки про фінансову стійкість підприємств за різних умов і методів управління.

Ключові слова: фінансова стійкість, аналіз, коефіцієнти, стан підприємства, грошові кошти.

АННОТАЦИЯ

В статье дается информация по определению финансовой устойчивости отечественных предприятий. Дана оценка показателей финансовой устойчивости ОАО «Черновицкий масло-жировой комбинат» в 2013–2014 гг. Сделанные выводы о финансовой устойчивости предприятий в различных условиях и методов управления.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, анализ, коэффициенты, состояние предприятия, денежные средства.

ANNOTATION

This article provides information on determining financial stability of domestic enterprises. The estimation of indicators of financial stability PJSC «Chernivtsi oil and fat factory» 2013–2014 years. Conclusions about the financial stability of enterprises under different conditions and management practices.

Keywords: financial stability, analysis, coefficient, state enterprise, funds.

Постановка проблеми полягає в тому, що науковий підхід щодо визначення фінансової стійкості вітчизняних підприємств є досить різноманітним і неоднозначним. Також аналіз фінансової стійкості підприємства є найважливішим етапом оцінки його діяльності і фінансово-економічного благополуччя, відображає результати його поточного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також характеризує здатність підприємства відповідати за своїми боргами і зобов'язаннями та нарощувати свій економічний потенціал.

Актуальність дослідження пояснюється тим, що аналіз комплексу показників фінансової стійкості дає змогу визначити фактори, які впливають на неї, що дає змогу вжити певних заходів для покращення фінансового стану підприємства, зменшення його залежності від зовнішніх фінансових ресурсів і забезпечення платоспроможності в довгостроковому періоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над проблемою працювали такі дослідники: О.І. Гадзе-

вич, В.Г. Дулюк, В.В. Ковальов, С.З. Мошенський, О.В. Олійник, Г.О. Партин та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Сутність проблеми полягає у тому, що будь-яке підприємство має багато джерел фінансування (власний капітал, залучений капітал, у т.ч. короткострокова кредиторська заборгованість). Обираючи їх величину, склад і структуру, суб'єкт господарювання одночасно набуває певних можливостей та накладає на себе певні зобов'язання. Як зазначає професор В.В. Ковальов, можливість варіювання способами залучення засобів передбачається такими особливостями системи ринкових відносин:

1) ресурси (матеріальні, фінансові, інформаційні тощо) розподілені серед власників нерівномірно;

2) завжди є фізичні та юридичні особи, які або знають, яким чином і куди можна з вигодою вкласти ресурси певного обсягу та складу, але не володіють ними, або, навпаки, мають у своєму розпорядженні тимчасово вільні ресурси, але не знають напрямів їх використання;

3) система регулювання процесу перерозподілу ресурсів має дві сторони: нормативну (законодавчо регулюються різні аспекти ведення бізнесу, наприклад, послідовність задоволення вимог кредиторів) і заохочувальну (надання ресурсу в тимчасове використання заохочується шляхом встановлення певної винагороди: заробітна плата, орендна плата, відсотки, дивіденди тощо, при цьому розмір заохочення визначається багатьма факторами, в тому числі фактором ризику втрати наданого ресурсу) [3, с. 89].

Формулювання цілей статті полягає у визначенні спроможності підприємства протистояти негативній дії різних факторів (зовнішніх, внутрішніх та непередбачуваних), що впливають на його фінансовий стан. Результатом такого аналізу повинен бути висновок щодо його спроможності здійснювати господарську діяльність, отримувати прибуток в умовах економічної самостійності, а також вірогідність збереження такого стану підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. За системного та комплексного підходу до аналізу,

підприємство розглядається як складний економічний організм, функціонування якого можна описати за допомогою системи параметрів. Тому наявні методики аналізу фінансової стійкості підприємства передбачають проведення дослідження в декілька етапів, склад і кількість яких, а також порядок розрахунку показників у різних літературних джерелах відрізняються залежно від завдань дослідження і тлумачення поняття «фінансова стійкість». Узагальнюючи ці джерела, можна виокремити такий підхід до проведення аналізу фінансової стійкості:

I. Загальна оцінка фінансової стійкості передбачає визначення: стійкості капіталу; ресурсної стійкості; стійкості управління.

Дослідження стійкості капіталу дає змогу встановити одну з можливих причин фінансової стійкості (нестійкості) підприємства. Так, збільшення частки власного капіталу за рахунок будь-якого із джерел сприяє посиленню фінансової стійкості підприємства. При цьому наявність нерозподіленого прибутку може розглядатися як джерело поповнення оборотних засобів і зниження рівня поточної кредиторської заборгованості.

Аналіз ресурсної стійкості як складової фінансової стійкості повинен охоплювати такі аспекти: зміст і рівень співробітництва підприємства з суб'єктами ринкової інфраструктури (підприємствами-постачальниками ресурсів, банками, споживачами продукції); ступінь інтегрованості підприємства у систему виробничих відносин; залежність діяльності підприємства від стану економіки країни в цілому; спроможність підприємства до залучення коштів; контроль грошових потоків.

Аналіз стійкості управління проводиться з точки зору адекватності організаційної та виробничої структури підприємства обраній стратегії розвитку та ринковій кон'юнктурі [2, с. 245].

II. Визначення типу фінансової стійкості підприємства.

Абсолютна стійкість фінансового стану характеризується тим, що сума власних оборотних засобів перевищує вартість запасів суб'єкта господарювання. При цьому спостерігається надлишок власних оборотних засобів або рівність суми власних оборотних засобів і запасів.

Нормальна стійкість фінансового стану гарантує платоспроможність підприємства, при цьому вартість запасів суб'єкта господарювання менша або дорівнює сумі довгострокових джерел фінансування.

При абсолютній і нормальній стійкості фінансового стану спостерігається високий рівень доходності та відсутність порушень платіжної дисципліни.

Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан характеризується тим, що зберігається можливість відновлення платоспроможності за рахунок поповнення власного капіталу та збільшення власних оборотних засобів, а також додаткового залучення довгострокових кредитів [4, с. 458].

Кризовий фінансовий стан (суб'єкт господарювання знаходиться на межі банкрутства), коли грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не в змозі покрити навіть кредиторської заборгованості та прострочених позик. Рівновага платіжного балансу в даній ситуації забезпечується за рахунок прострочених платежів з оплати праці, за кредитами банку, з постачальниками, бюджетом тощо.

Фінансова стійкість може бути відновлена шляхом поповнення джерел фінансування (збільшення кредитів, позик), оптимізації їх структури, обґрунтованого зниження рівня запасів тощо [1, с. 36].

III. Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства.

Вона проводиться із застосуванням наступних показників: коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт маневреності.

Таблиця 1

**Оцінка показників фінансової стійкості
ПАТ «Чернівецький олійно-жировий комбінат» у 2013–2014 роках**

Назва показника	Нормативне значення	2013 р.	2014 р.	Абсолютне відхилення
Коефіцієнт автономії	> 0,5	0,661	0,761	+ 0,1
Коефіцієнт фінансової залежності	< 2	1,514	1,316	- 0,198
Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	0,2-0,5	-0,142	-0,024	-0,118
Коефіцієнт фінансової стійкості	> 1	1,951	3,218	+1,267
Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (фінансування)	Залежить від характеру господарської діяльності	0,514	0,312	-0,202
Коефіцієнт стійкості фінансування	0,8 – 0,9	0,775	0,865	+ 0,09
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	< 0,5	0,343	0,247	-0,096
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами	> 0,1	-1,661	-0,941	-0,72
Коефіцієнт поточних зобов'язань	> 0,5	0,679	0,638	-0,041
Коефіцієнт страхування бізнесу	> 0,2	0	0	0
Коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом	> 0,2	7,676	1,611	-6,065

ності робочого капіталу, коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (фінансування), коефіцієнт стійкості фінансування, коефіцієнт концентрації залученого капіталу, коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами, Коефіцієнт поточних зобов'язань, коефіцієнт страхування бізнесу, коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом. Дані для обчислення цих показників беруться із ф. 1 «Баланс», ф. 2 «Звіт про фінансові результати».

Доцільною є оцінка показників фінансової стійкості ПАТ «Чернівецький олійно-жировий комбінат», що розраховані на основі методики, зазначеної вище.

У цілому відбулися позитивні зміни у складі показників фінансової стійкості підприємства. Значення коефіцієнту автономії перевищує нормативне значення та свідчить про незначну залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

З усіх проаналізованих коефіцієнтів найбільш негативне значення має коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами: при нормі більше 0,1 значення його для ПАТ «Чернівецький олійно-жировий комбінат» від'ємне (-1,661 у 2013 р. та -0,941 у 2014 р.), що свідчить про те, що підприємство зовсім не забезпечене власними оборотними засобами. Аналогічна ситуація щодо коефіцієнта маневреності робочого капіталу: при нормі більше 0,2-0,5 його показник у 2013 р. склав – 0,142, а в 2014 р. – 0,024. Такі значення отримані за рахунок нестачі в ПАТ «Чернівецький олійно-жировий комбінат» власних оборотних засобів, бо коефіцієнт маневреності розраховується як відношення вартості робочого капіталу (власних оборотних засобів) до суми джерел власних засобів, характеризує ступінь мобільності використання робочого капіталу підприємства.

Негативний характер носить коефіцієнт страхування бізнесу, оскільки протягом періоду резервний капітал підприємства не створювався і ніяка частина майна підприємства не покривається відповідними резервами.

Зменшення коефіцієнта співвідношення залученого та власного капіталу свідчить про зменшення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Так, на початок періоду на 1 грн власного капіталу припадало 0,514 грн залучених засобів, що на 0,202 грн більше, ніж на кінець періоду. Динаміка наведених показників, у тому числі коефіцієнта фінансової стійкості (+1,267), свідчить про покращення фінансового стану підприємства.

Оцінка змін, які відбулися у структурі джерел, може бути різною з позиції інвесторів і з позиції підприємства. Для інвесторів ситуація більш надійна, якщо частина власного капіталу у клієнта більше 50%, що виключає високий фінансовий ризик. Підприємства, як правило, зацікавлені у наявності залучених коштів. Отримавши позикові кошти під менший відсоток, ніж рентабельність підприємства, можна розширити обсяги виробництва, підвищити прибутковість власного капіталу.

Висновки. Отже, підсумовуючи, варто зауважити, що рівень фінансової стійкості підприємства у різні періоди може бути різним. Наприклад, наявність у структурі оборотних активів великої частки грошових коштів є передумовою короткострокової фінансової стійкості, проте не довгострокової, також залучення позикового капіталу в оборот підприємства – нормальне явище, що сприяє тимчасовому покращенню фінансового стану за умови, якщо кошти не заморожуються на тривалий час в обороті та своєчасно повертаються. В іншому випадку може виникнути прострочена кредиторська заборгованість, що призводить до виплати штрафів, застосування санкцій і погіршення фінансового стану.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гадзевич О.І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств: навч. посіб. / О.І. Гадзевич. – К., 2014. – 177 с.
2. Дулюк В.Г. Прогнозування шляхів підвищення фінансової стійкості підприємств / В.Г. Дулюк, О.В. Лисюк, Л.Я. Балаш // За матеріалами першої міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми формування нової економіки XXI століття» 19 грудня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://confcontact.com>.
3. Ковалев В.В. Фінансовий аналіз: методи и процедури / В.В. Ковалев – М.: Финансы и статистика, 2001. – 560 с.
4. Мошенський С.З., Олійник О.В. Економічний аналіз: підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / За ред. д.е.н., проф., заслуженого діяча науки і техніки України Ф.Ф. Бутинця. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2007. – 704 с.
5. Олійник О.В. Розвиток економічного аналізу в умовах трансформаційної економіки / Олійник О.В., Райковська І.Т. // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2006. – № 1(35). – С. 85-97.
6. Партин Г.О. Особливості впливу основних чинників на фінансову стійкість підприємства в умовах фінансово-економічної кризи / Г.О. Партин. – Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету України. – 2010. – № 10. – С. 276-279.